

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Alex Michaelides
THE FURY

Copyright © Alex Michaelides, 2024

First published in 2024 by Penguin Michael Joseph

Translation Copyright © 2025 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-05499-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ALEKS MAJKLIDIS

FURJA

Preveo Vladan Stojanović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2025.

Za Umu

ἦθος ἀνθρώπων δαίμων
Karakter je sudbina.

Heraklit

PROLOG

Nikad ne započinji knjigu vremenskim prilikama.

Ko je to rekao? Ne sećam se – neki čuveni pisac, pretpostavljam.

Imao je pravo, ma o kom da se radilo. Vremenske prilike su dosadne. Niko ne želi da čita o njima, pogotovo u Engleskoj, gde ih ima tako mnogo. Ljudi žele da čitaju o *ljudima* – i, po mom iskustvu, najčešće preskaču deskriptivne pasuse.

Izbegavanje vremenskih prilika dobar je savet – koji upravo prenebregavam na vlastiti rizik. Nadam se da će to biti izuzetak koji potvrđuje pravilo. Ne brinite, moja priča ne dešava se u Engleskoj, pa neću govoriti o kiši. Povlačim granicu kod kiše – nijedna knjiga ne bi trebalo da počne kišom, nikada. Bez izuzetka.

Govorim o vetru. O vetru koji se vrtloži oko grčkih ostrva. O divljem, nepredvidivom grčkom vetru. O vetru koji vas izluđuje.

Vetar je te noći – noći ubistva – bio žestok. Bio je divljačan, gnevnan – obrušavao se na drveće, mahnitao je po stazama, zviždao, zavijao, grabio i odnosio sve druge zvukove.

Leo je bio napolju kad je čuo pucnjeve. Bio je na rukama i koljenima, iza kuće, pripala mu je muka u povrtnjaku. Nije bio pijan, samo naduvan. (*Mea culpa*, bojim se. Nikad nije koristio marihuanu; verovatno nije trebalo da mu je dam.) Spopala ga je mučnina,

posle prvobitnog poluekstatičnog iskustva – koje je, po svemu sudeći, obuhvatalo i natprirodnu viziju. Počeo je da povraća.

Vetar je baš u tom trenutku ubrzao ka njemu – zapljusnuvši ga zvucima: *beng-beng-beng*. Tri pucnja iz puške, gotovo bez pauze.

Leo se podigao s tla i krenuo u pravcu pucnjave, boreći se s vetrom, najsigurnijim korakom za koji je bio sposoban – sve dalje od kuće, stazom, kroz maslinjak, ka ruševini.

A tamo, na čistini, opruženo po tlu... bilo je telo.

Ležalo je u sve široj barici krvi, u polukrugu obrušenih marmornih stubova, delimično u senci. Leo mu je oprezno prišao. Zagledao se u lice. Zateturao se unatraške, lica iskrivljenog od užasa – otvorio je usta da vrisne.

Stigao sam u tom trenutku, praćen ostalima – na vreme da čujem početak Leovog urlika, pre no što je vetar ukrao zvuk s njegovih usna, i pobegao s njim, nestajući u tami.

Svi smo ćutke stajali. To je bio užasavajući, strašni trenutak – sličan vrhuncu grčke tragedije.

Ali tragedija se nije tu završila.

Tek je počela.

PRVI ČIN

Ovo je najtužnija priča koju sam ikada čuo.

Ford Medoks Ford, *Dobri vojniki*

Ovo je pripovest o ubistvu.

Ili to možda nije sasvim tačno. U svojoj suštini je ljubavna priča, zar ne? Od najtužnije vrste – o kraju ljubavi; o njenoj smrti.

Stoga pretpostavljam da sam prvi put imao pravo.

Možda mislite da vam je ova pripovest poznata. Verovatno ste svojevremeno čitali o njoj – tabloidima se dopala, ako se sećate: „OSTRVO UBISTVA“ bio je popularni novinski naslov. To odista nije bilo nikakvo iznenađenje, pošto je priča raspolagala svim savršenim sastojcima novinske senzacije: povučena bivša filmska zvezda, privatno grčko ostrvo, šibano vetrom... i, naravno, ubistvo.

Mnogo budalaština napisano je o toj noći. Svakovrsne raspojasane, i netačne teorije o onom što se te noći možda desilo. Izbegavao sam sve njih. Nisam želeo da čitam nagađanja neobaveštenih novinskih piskarala o onom što se moglo desiti na ostrvu.

Znam šta se desilo. Bio sam tamo.

Ko sam ja? Pa, ja sam pripovedač ove priče – takođe i njen akter.

Bilo nas je ukupno sedmoro, zarobljenih na ostrvu.

Sedmoro ljudi, jedan ubica.

Ali, pre no što počnete da polažete opklade o tome ko je od nas bio počinitelj zločina, osećam se obaveznim da vam skrenem pažnju da ovo nije delo koje se bavi *pronalaženjem zločinca*. Zahvaljujući Agati Kristi, svi znamo kako takva vrsta priče izgleda:

zagonetni zločin, za kojim sledi temeljita istraga, krunisana inženjerskim razrešenjem – a zatim, ako imate sreće, obrtom. Ali ovo je istinita a ne izmišljena priča. Tiče se stvarnih ljudi, na stvarnom mestu. Ona pre svega daje odgovor na pitanje *zašto* je nešto učinjeno – ona je studija karaktera. Istražuje ko smo i šta smo, i zašto radimo ono što radimo.

Sledi moj otvoreni i iskreni pokušaj rekonstrukcije događaja, od te grozne noći – samog ubistva, i svega što je do njega dovelo. Zavetujem se da ću vam predstaviti čistu i nepatvorenu istinu – ili da ću biti onoliko blizak njoj koliko je to moguće. Predstaviću sve što smo učinili, rekli i pomislili.

Ali kako? Čujem vaše pitanje. *Kako je to moguće?* Kako mogu sve to znati? Ne samo svaku preduzetu akciju, sve što je rečeno i učinjeno – već sve što *nije učinjeno, nije rečeno*, sve misli u svačijem umu?

U najvećoj meri oslanjam se na razgovore koje smo vodili pre i posle ubistva – mislim na preživjele, naravno. Što se mrtvih tiče, verujem da ćete mi dozvoliti umetničku slobodu pri pisanju o njihovom unutrašnjem životu. To što sam po zanimanju pisac pozorišnih komada možda me čini više kvalifikovanim od većine za ovaj konkretni zadatak.

Moje svedočenje je takođe zasnovano na beleškama – koje sam vodio pre i posle ubistva. Jedno kratko objašnjenje, u vezi s tim. Navikao sam da godinama hvatam beleške. Ne bih tu praksu nazvao vođenjem dnevnika, pošto nisu tako strukturirane. To je samo niz mojih misli, ideja, snova, odlomaka razgovora koje sam čuo, mojih opažanja sveta. Same sveščice nisu nimalo otmene, samo obične crne *moleskine*. Pored mene je otvorena sveščica iz tog doba – koju ću nesumnjivo koristiti kako pisanje bude odmicalo.

Naglašavam sve ovo da biste, ako vas makar jednom u ovoj priči budem naveo na pogrešan trag, znali da sam to učinio slučajno, a

ne namerno – zato što sam prikazao događaje trapavo iskrivljene vlastitom tačkom gledišta. Verovatno je to razumljiv rizik kad pripovedate priču, u kojoj slučajno igrate sporednu ulogu.

Bez obzira na to, daću sve od sebe da ne skrećem prečesto s teme. Nadam se da mi nećete zameriti na povremenim digresijama. I pre no što me optužite da izokola i zbrkano pripovedam, dopustite mi da vas podsetim da je ovo istinita priča – a mi tako komuniciramo u stvarnom životu, zar ne? Zbrkani smo: skaćemo napred-nazad u vremenu; brzom brzinom prolazimo pored ostalih, menjamo sadržaj u hodu, minimalizujemo nedostatke a ističemo dobre strane. Mi smo nepouzđani naratori vlastitih života.

Smešno je što imam osećaj da bi vi i ja trebalo da sedimo na barskim stolicama, dok vam pripovedam ovu priču – kao dvoje starih prijatelja koji piju za šankom.

Ovo je priča za sve koji su ikad voleli, kađem, dok guram piće u vašem pravcu – veliko, pošto će vam biti potrebno – dok sedate, a ja započinjem izlaganje.

Zamoliću vas da me ne prekidate prečesto, makar u početku. Kasnije ćete imati mnogo prilika za diskusiju. Zasad vas ljubazno molim da me saslušate – kao što biste uradili s podugačkom anegdotom, iz usta dobrog prijatelja.

Vreme je da upoznate našu postavku osumnjićenih – po njihovom značaju. I, shodno tome, zasad moram oklevajući ostati izvan scene. Muvaću se po kuloarima, čekajući svoj red.

Počnimo – kao što bi trebalo – sa zvezdom.

Počnimo s Lanom.

Lana Farar bila je filmska zvezda.

Bila je velika zvezda. Postala je zvezda u ranoj mladosti, u doba u kom je status zvezde još nešto značio – pre no što je svako kome je dostupan internet mogao postati slavna ličnost.

Ne sumnjam da veliki broj vas zna njeno ime, ili je gledao njene filmove. Snimila ih je previše da bih sve pominjao. Jedan ili dva veoma su dragi vašem srcu, ako ste imalo nalik meni.

Lanina slava je opstajala, iako se penzionisala desetak godina pre početka naše priče – i nesumnjivo će trajati dugo nakon što budem mrtav i s pravom zaboravljen. Zaslužila je svoje „mesto u priči“, kao što je Šekspir napisao za Kleopatru.

Kada je imala devetnaest godina, otkrio ju je čuveni holivudski producent, oskarovac Oto Kranc – za kog se kasnije udala. Oto je upregao svoju zamašnu energiju i uticaj za promovisanje njene karijere. Angažovao se na tom poslu sve do svoje smrti. Smišljao je filmove koji će poslužiti kao pozornica za iskazivanje njenih talenata. Ali Lani je bilo suđeno da postane zvezda, sa Otom ili bez njega.

Ne samo zbog savršenog lica, čiste blistave lepote Botičelijeovog anđela – beskrajno plavih očiju – ili načina na koji je govorila, njenog držanja ili čuvenog osmeha. Ne, Lana je raspolagala nekom *drugom* osobinom – nekom neopipljivom crtom poluboginje;

nečim mističnim, magičnim – što ju je činilo beskrajno, kompulzivno gledljivom. Sve što ste hteli da radite u prisustvu takve lepote bilo je da zurite u nju.

Snimila je mnogo filmova u ranoj mladosti – koji, iskreno, danas izgledaju kao niz nasumičnih eksperimenata, u potrazi za pravom formulom. I dok su njene romantične komedije, po mom mišljenju, bile pogoci ili promašaji, a njeni trileri dolazili i odlazili, Lana je pronašla zlato kad je glumila u prvoj tragediji. Uloga Ofelije u savremenoj adaptaciji *Hamleta* donela joj je prvu nominaciju za Oskara. Plemenita patnja je otada postala njen zaštitni glas. Zovite ih fabrikama suza, ili „kukaj-plači“ filmovima, tek Lana je blistala u ulogama na propast osuđenih romantičnih heroina, od Ane Karenjine do Jovanke Orleanke. Nikad nije završavala u naručju ljubljenog muškarca; retko kad je preživljavala – a mi smo je voleli zbog toga.

Ona je, kao što pretpostavljate, napunila džepove velikom broju ljudi. U trideset petoj, u jednom od finansijski najgorih perioda za *Paramount*, održala je studio u životu zaradom od jednog od svojih najuspešnijih filmova. Zbog toga je filmska industrija bila i te kako šokirana Laninom iznenadnom odlukom o povlačenju – na vrhuncu slave i lepote, u lomnom dobu od četrdeset leta.

Razlog njenog povlačenja bio je misterija – i bilo je suđeno da to i ostane, pošto ona nikad nije ponudila objašnjenje. Ni tada, ni kasnije. Nikad nije progovorila o tome u javnosti.

Ispričala ga je meni, jedne zimske noći u Londonu, dok smo pili viski pored vatre i gledali snežne pahulje koje su promicale s one strane prozorskog stakla. Ispričala mi je celu priču, a ja sam joj ispričao...

Prokletstvo. Eto me opet – već se zagrevam za povratak u narativ. Izgleda da, uprkos mojim najboljim namerama, ne uspevam da se držim dalje od Lanine priče. Možda bi trebalo da priznam

poraz – da prihvatim da smo nepovratno isprepletani, ona i ja, zapleteni kao nerazmrsivo klupko vune.

Međutim, i kad bi to bilo tačno, naše prijateljstvo kasnije se razvilo. Tada se nismo poznavali. U to vreme živeo sam s Barbarom Vest u Londonu. A Lana je, naravno, bila u Los Anđelesu.

Rođena je i odrasla u Kaliforniji. Živela je tamo, radila je tamo i snimila većinu svojih filmova tamo. Međutim, posle Otove smrti i povlačenja iz sveta filma, odlučila je da napusti Los Anđeles i počne iz početka.

Ali kuda je mogla da ode?

Čuvene su reči Tenesija Vilijamsa da onaj ko se povuče iz sveta filma nema gde da ode – izuzev na Mesec.

Ali Lana nije otišla na Mesec. Umesto toga je otišla u Englesku.

Odselila se u London, s mladim sinom, Leom. Kupila je ogromnu petospratnicu na Mejferu. Nije nameravala da se duže zadržava – sigurno ne zauvek; to je bio eksperiment s novim životnim stilom ograničenog trajanja, dok se ne reši šta će učiniti u ostatku života.

Problem je bio što se ona, bez karijere koja je definisala čitav njen život, suočila s neprijatnom spoznajom da nije znala ko je, ili šta želi da radi sa sobom. Poverila mi je da se osećala izgubljeno.

Nama koji se sećamo filmova Lane Farar teško je da je zamislimo kao „izgubljenu“. Na ekranu je silno patila, ali je to činila stoički, s unutrašnjom čvrstinom i veličanstvenom petljom. Suočavala se sa svojom sudbinom bez oklevanja i borila se do poslednjeg daha. Posedovala je sve osobine heroja.

Lana u stvarnom životu nije mogla biti više različita od likova na ekranu. Kad biste je bolje upoznali, počeli biste da nazirete drugu osobu, skrivenu iza fasade: krhkiju i kompleksniju. Nekog ko je mnogo manje samouveren. Većina ljudi nije se sreća s tom drugom osobom. Ali vi i ja moramo tragati za njom, dok se ova priča razvija. Zato što ona krije sve svoje tajne.

Ovaj raskorak, u nedostatku boljeg izraza, između Lanine javne i privatne ličnosti, bio je nešto s čim sam se godinama borio. Znao sam da se i ona borila s njim. Pogotovo nakon što je napustila Hollywood i preselila se u London.

Na svu sreću, nije morala predugo da se bori. Sudbina je intervenisala, a ona se zaljubila – u Engleza; nešto mlađeg, privlačnog poslovnog čoveka, Džejsona Milera.

Otvoreno je pitanje, makar za mene, da li je ovo zaljublivanje bilo, zapravo, prst sudbine, ili samo pravovremena distrakcija – način da možda i zauvek odgodi sve problematične egzistencijalne dileme o sebi i svojoj budućnosti.

Bilo kako bilo, Lana i Džejson su se venčali. London je postao njen dom.

Lana je volela London. Sumnjam da je poslovična engleska rezervisanost – ondašnji ljudi običavali su da je ostavljaju na miru – bila najveći razlog za to. Zaustavljanje bivše filmske zvezde na ulici zarad selfija i autograma, bez obzira na to koliko čuvena mogla biti, jednostavno nije odgovaralo engleskom nacionalnom karakteru. Lana je najčešće mogla da šeta gradom bez uznemiravanja.

I mnogo je šetala. Uživala je u šetnji – kad bi joj vremenske prilike to dozvoljavale.

Ah, vremenske prilike. I u njoj se, kao i u svima koji su proveli neko vreme u Britaniji, zapatila nezdrava zaokupljenost klimom. S godinama je postajala izvor njene stalne ozlojeđenosti. Volela je London, ali su, posle gotovo deset godina života u njemu, grad i njegova klima postali sinonimi u njenom umu. Neraskidivo su se vezali: izjednačavala je London s *vlagom*, *kišom* i *sivilom*.

Ova godina bila je poglavito tmurna. Bližio se Uskrs, a proleća nije bilo ni u najavi. Trenutno je pretela kiša.

Lana je podigla glavu ka sve crnjem nebu dok je skitala Sohoom. Naravno da je baš u tom času osetila kap kiše na licu – i još jednu na šaci. *Prokletstvo*. Biće bolje da se vrati, dok se vreme ne pogorša.

Počela je da se vraća putem kojim je došla – i da vrti svoje misli unazad. Vratila se zakukuljenom problemu o kom je mozgala. Nešto joj je smetalo, ali nije mogla da odredi o čemu se radi. Već nekoliko dana osećala se anksiozno, nemirno i neprijatno, kao da je nešto progoni. Pokušala je da umakne – žurno je koračala je uskim uličicama, oborene glave, izbegavajući ono što ju je pratilo. Ali šta je to bilo?

Razmišljaj, govorila je sebi. *Reši to*.

U hodu je sastavljala inventar svog života, tragajući za napadnim nezadovoljstvima ili brigama. Da li je u pitanju bio njen brak? Malo verovatno. Džejson se suočavao sa stresom na poslu, ali to nije bilo ništa novo – njihov odnos je trenutno bio u dobrom stanju. Problem nije bio tu. Pa gde je bio? U njenom sinu Leu? U njihovom razgovoru, pre neki dan? To je bilo prijateljsko čavrljanje o njegovoj budućnosti, zar ne?

Ili je ipak stvar bila mnogo složenija?

Nova kap kiše narušila joj je koncentraciju. Zlovoljno je pogledala put oblaka. Nije ni čudo što ne može jasno da razmišlja. Kad bi samo mogla da vidi nebo... da vidi *sunce*.

Šetala je, poigravajući se idejom o bekstvu od nepovoljnih vremenskih prilika. To je makar oblast u kojoj se može nešto preduzeti.

Kako bi bilo da promeni sredinu? Uskrs je narednog vikenda. Kako bi bilo da se naprečac odluče na putovanje, u potrazi za suncem?

Zašto ne bi skoknuli do Grčke, na nekoliko dana? Na ostrvo?

Stvarno, zašto ne bi? To bi im godilo – Džejsonu, Leu, a pogotovo njoj. Mogla bi da pozove Kejt i Eliota, pomislila je.